

1. Bóg stwarza

1. CELE LEKCJI – WYMAGANIA OGÓLNE

- pogłębienie rozumienia prawdy o Boskim pochodzeniu świata,
- analiza motywu stworzenia świata w Biblii i literaturze starożytnej,
- interpretacja symboli i metafor w dwóch biblijnych opisach stworzenia świata.

2. TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

uczeń:

- na podstawie swojej wiedzy wymienia i streszcza starożytne teksty o powstaniu świata,
- samodzielnie pokazuje różnice w poglądach o stworzeniu świata pomiędzy ujęciami mitologicznymi a biblijnymi,
- na podstawie lekcji odróżnia podejście naukowe od biblijnego i mitologicznego dotyczące stworzenia świata,
- po lekcji wyjaśnia teologiczne przesłanie opisów stworzenia świata z Księgi Rodzaju,
- własnymi słowami przedstawia naukę o stworzeniu świata według KKK.

3. POJĘCIA, POSTACI

- stworzenie,
- midrasz,
- hymn,
- legenda,
- mitologia.

4. WARTOŚCI

- wdzięczność Bogu za stworzenie świata.

5. SCHEMAT LEKCJI

- starożytne wizje powstania świata,
- biblijne opisy stworzenia,
- KKK o stworzeniu.

6. PROPOZYCJA REALIZACJI

Wprowadzenie

Metoda – rozmowa kierowana. Nauczyciel zapisuje (lub przykleja) na tablicy słowo ŚWIAT. Prosi uczniów o przypomnienie znanych im wyobrażeń o świecie i jego powstaniu, przedstawianych od zarania dziejów. Warto tu wykorzystać zrekonstruowane obrazy starożytnego świata dostępne w sieci internetowej (np. świat na wielkim żółwiu, cztery słonie, obraz z podręcznika uczenia itp.)

Następnie nauczyciel zadaje pytania:

- 1) jak powstał świat według starożytnych wyobrażeń? (*Enuma elisz*, mitologia egipska, grecka, Biblia)
- 2) jakie są współczesne teorie? (np. Wielki Wybuch, ewolucja)

Najważniejsze wypowiedzi nauczyciel zapisuje na tablicy.

Rozwinięcie tematu

Metoda – praca z tekstem. Nauczyciel dzieli klasę na sześć grup, każda z nich otrzymuje jeden z tekstów o powstaniu świata (załącznik 1). Grupa otrzymuje także tabelę do uzupełnienia (załącznik 2). (Można również przygotować tabelę dla poszczególnego ucznia, aby ułatwić zapis wniosków z lekcji).

Podsumowanie: nauczyciel z przedstawicielami grup, na podstawie uzupełnionych tabel, tworzy jedną zbiorczą tabelę na tablicy. Podsumowując pracę, wskazuje na różnorodność w interpretacji powstania świata. Następnie zadaje pytanie:

- 1) jakie są cechy wspólne analizowanych opisów powstawania świata?
- 2) czy można pogodzić starożytne opisy z teorią naukową?

Podsumowanie: teksty starożytne i biblijne to przede wszystkim opisy literackie w formie mitu, midraszu, nie są to opisy naukowe.

Metoda – praca z podręcznikiem. Nauczyciel wraz z uczniami omawia poszczególne dni stworzenia według pierwszego opisu i porównuje z opisem drugim. Wskazuje na gatunek literacki opisu będący hymnem na cześć Stwórcy.

Nauczyciel zadaje pytanie: jakie prawdy przekazuje tekst biblijny? Odpowiedzi zapisywane są na tablicy. Nauczyciel podsumowuje dyskusję, wskazując na prawdy teologiczne zawarte w biblijnym opisie stworzenia:

- 1) świat pochodzi od Boga,
- 2) Bóg stwarza świat z niczego, stwarza swoim Słowem,
- 3) stworzony świat jest dobry,
- 4) Bóg istnieje poza stworzeniem, wykracza ponad stworzenie (transcendencja),
- 5) człowiek jest koroną stworzenia

Metoda – giełda pomysłów. Nauczyciel rozdaje każdemu uczniowi teksty z Katechizmu, dotyczące stworzenia (załącznik 3). Można wykorzystać także

teksty z Kompendium Katechizmu, zamieszczone w podręczniku ucznia, w których uczniowie znajdują nowe treści z Katechizmu uzupełniające tekst biblijny o stworzeniu świata. Wybrany uczeń zapisuje pomysły na tablicy. Najciekawsze z nich, uczniowie z nauczycielem wpisują do tabeli (załącznik 2).

Zakończenie

Treść „Zapamiętaj” z podręcznika.

Notatka

Zbiorka tabelka.

Korelacja z edukacją szkolną

- 1) fizyka, astronomia – „Wielki Wybuch”,
- 2) biologia – teoria ewolucji,
- 3) język polski – opis powstania świata: mitologia grecka, egipska i sumeryjska.

7. INNE MOŻLIWOŚCI REALIZACJI

Lekcję można zacząć od:

- 1) zadania pytania do dyskusji: po co Bóg stworzył świat?
- 2) podziału na grupy i przedstawienia w postaci kalamburów danego opisu powstania świata i człowieka; klasa odgaduje, z jakiego źródła pochodzi tekst danej grupy. Do wykorzystania: artykuł znanego fizyka Stephena Hawkinga na temat ingerencji Boga w powstanie świata (załącznik 4). Podsumowanie: można przeprowadzić ćwiczenie *Zdanie niedokończone*. Katecheta podaje zdanie, uczniowie uzupełniają je i zapisują w zeszytach, np.: „Czyńcie sobie ziemię poddaną oznacza, że .....”.

8. ALTERNATYWNE TEKSTY DO WYKORZYSTANIA NA LEKCJI

Psalm 8

Potęga Imienia Bożego

MODLITWA

O Panie, nasz Boże,
 jak przedziwne Twe imię po wszystkim ziemi!
 Tyś swój majestat wyniósł nad niebiosa.
 Sprawieś, że [nawet] usta dzieci i niemowląt oddają

Ci chwałę, na przekór Twym przeciwnikom,
aby poskromić nieprzyjaciela i wroga.

Gdy patrzę na Twe niebo, dzieło Twych palców,
księżyc i gwiazdy, któreś Ty utwierdził:
czym jest człowiek, że o nim pamiętasz,
i czym – syn człowieczy, że nim się zajmujesz?

Uczyniłeś go niewiele mniejszym od istot
niebieskich, chwałą i czcią go uwieńczyłeś.
Obdarzyłeś go władzą nad dziełami rąk Twoich;
złożyłeś wszystko pod jego stopy:
owce i bydło wszelakie,
a nadto i polne stada,
ptactwo powietrzne oraz ryby morskie,
wszystko, co szlaki mórz przemierza.

O Panie, nasz Panie,
jak przedziwne Twe imię po wszystkiej ziemi!

MODLITWA

Zaprawdę, godne to jest, * abyśmy Tobie składali dziękczynienie, * i sprawiedliwe, abyśmy Ciebie wychwalali, o Ojcie święty, * albowiem Ty jeden jesteś Bogiem żywym i prawdziwym, * Ty jesteś przedwieczny i trwasz na wieki *mieszkając w niedostępnej światłości. * Tylko Ty, Boże, jesteś dobry * i jako jedyne źródło życia powołałeś wszystko do istnienia, * aby nappełnić swoje stworzenia dobrami * i wiele z nich uszczęśliwić jasnością Twojej chwały. * Stoją więc przed Tobą niezliczone zastępy Aniołów, * którzy służą Tobie dniem i nocą, * a wpatrzeni w chwałę Twojego oblicza *nieustannie cześć Tobie oddają.

Prefacja do IV Modlitwy Eucharystycznej
Mszał rzymski dla diecezji polskich

PRZECZYTAJ

Bóg powołuje z nicości do istnienia świat i człowieka

Prawda, że wszystko co istnieje poza Bogiem zostało przez Niego stworzone, czyli wyprowadzone z nicości – czyli prawda o stworzeniu świata i człowieka przez Boga – znajduje swój wyraz już na pierwszej stronie Pisma Świętego, chociaż jej pełne wyjaśnienie następuje dopiero w dalszym ciągu Objawienia.

Na początku Księgi Rodzaju znajdujemy dwa opisy stworzenia. Opis drugi, który wedle sądu uczonych powstał wcześniej niż pierwszy, ma bardziej obrazowy i konkretny charakter, posługuje się słowem „Jahwe” na określenie Boga i stąd uważany jest za „źródło jahwistyczne”.

Opis pierwszy, późniejszy co do czasu powstania, jest bardziej systematyczny i teologiczny; na określenie Boga stosuje słowo Elohim. Całość dzieła stworzenia ujęta jest w tym opisie w ramy sześciu dni. Ponieważ dzień siódmy jest określony jako dzień odpoczynku Boga – stąd wniosek, wysunięty przez specjalistów – o charakterze kapłańskim i kultycznym tego tekstu. Przedstawiając Boga Stwórcę na podobieństwo człowieka przy pracy, autor tekstu z Księgi Rodzaju pragnął równocześnie ugruntować pouczenie płynące z Dekalogu o powinności święcenia dnia siódmego.

(..) Ziemia na początku „była bezładem i pustkowiem” (chaos), następnie pod działaniem stwórczego słowa Boga uładziła się, stała się zdalna do życia, stopniowo też napełniła się wielorakimi istotami żyjącymi, roślinami i zwierzętami, pośród których na końcu stworzył Bóg człowieka „na obraz Boży” (Rdz 1, 27).

Tekst ten ma znaczenie nade wszystko religijne i teologiczne. Nie sposób szukać w nim, jakiś elementów istotnych z punktu widzenia szczegółowych nauk przyrodniczych. Tak więc wielokierunkowe badania dotyczące powstania i rozwoju poszczególnych gatunków w przyrodzie, nie znajdują w tym opisie ani żadnej „wiążącej” dyrektywy, ani też istotnego ograniczenia. Co więcej, z prawdą o stworzeniu świata widzialnego – tak jak jest ona przedstawiona w Księdze Rodzaju – nie koliduje również w zasadzie teoria ewolucji przyrody, jeśli nie wyklucza się w niej przyczynowości Bożej.

(..) Tekst biblijny wyraża z jednej strony całkowitą zależność świata widzialnego od Boga, który jako Stwórca ma całkowitą władzę

nad wszelkim stworzeniem (tzw. *dominium altum*), równocześnie jednak uwydatnia wartość wszystkich stworzeń w oczach Boga. (...) Stwarzając świat ze swej nieskończonej dobroci, Bóg stworzył go dobrym. Taka jest zasadnicza nauka, jaką wydobywamy z kosmogonii biblijnej, przede wszystkim z wstępnego opisu Księgi Rodzaju.

Opis ten, wraz ze wszystkim co Pismo Święte mówi w różnych miejscach o dziele stworzenia i o Bogu Stworzycielu, pozwala nam uwydatnić następujące elementy:

I. Bóg stworzył świat sam. Potęgą stwórczą Boga jest nieprzekazywalna: *incommunicabilis*.

II. Bóg stworzył świat z własnej woli, bez żadnego zewnętrznego przymusu, ani też wewnętrznego zobowiązania. Mógł stworzyć albo nie stworzyć. Mógł stworzyć świat taki albo inny.

III. Świat został stworzony przez Boga w czasie, a więc nie jest odwieczny: ma początek w czasie.

IV. Świat stworzony przez Boga jest też stale podtrzymywany przez Stwórcę w istnieniu. Podtrzymywanie to, jest poniekąd ciągłym stwarzaniem (*conservatio est continua creatio*).

Na przestrzeni dwóch już prawie tysiącleci Kościół wyznaje i głosi niezmiennie prawdę o stworzeniu przez Boga świata widzialnego i niewidzialnego, prawdę, którą przedtem wyznawał i głosił Izrael, Lud Boży Starego Przymierza. Prawdę tę Kościół wyjaśnia i pogłębia, korzystając z filozofii bytu. Równocześnie też broni tej prawdy przed wypaczeniami, jakie pojawiają się niekiedy w dziejach myśli ludzkiej.

Ze strony Urzędu Nauczycielskiego Kościoła prawda o stworzeniu świata przez Boga została szczególnie wyraźnie potwierdzona na Soborze Watykańskim I, w odpowiedzi na ówczesne tendencje myśli ludzkiej, z jednej strony panteistyczne, z drugiej materialistyczne. Te same tendencje są też znamienne dla naszego stulecia w związku z rozwojem nauk szczegółowych i ideologii ateistycznych.

Tak więc w Konstytucji *Dei Filius* Soboru Watykańskiego I czytamy: „Ten jedyny i prawdziwy Bóg z dobroci swojej i wszechmocną potęgą swoją, nie dla zwiększenia lub zdobycia własnego szczęścia, ale dla objawienia swojej doskonałości przez dobra, jakich stworzeniom udziela, zupełnie wolną decyzją, «równocześnie od początku czasu utworzył z nicości jeden i drugi

rodzaj stworzeń: istoty duchowe i materialne, to jest aniołów i ten świat, a na koniec, jakby łącząc jedno i drugie, stworzył naturę ludzką, złożoną z duszy i ciała» [Sobór Laterański IV].

W dołączonych do tego doktrynalnego tekstu kanonach Sobór Watykański I przypomina następujące prawdy:

I. Jedyny, prawdziwy Bóg jest Stwórcą i Panem „rzeczy widzialnych i niewidzialnych”.

II. Przeciwnie wierze jest twierdzenie, iż wszystko jest tylko materią (materializm).

III. Przeciwnie wierze jest twierdzenie, że Bóg istotowo utożsamia się ze światem (panteizm).

IV. Przeciwny wierze jest pogląd przyjmujący bądź emanację stworzeń (choćby tylko duchowych) z Istoty Bożej, bądź też utrzymujący, że wszystko jest wynikiem ewolucji i stopniowego ujawniania się Bożej Istoty.

V. Przeciwny również wierze jest pogląd, wedle którego Bóg jest najogólniejszym i nieokreślonym bytem, który urzeczywistniając się wytwarza wszystkie rzeczy, dzielące się na rodzaje, gatunki i jednostki.

VI. Równie przeciwnie wierze jest zaprzeczanie, że świat i wszystkie rzeczy, które w nim są, tak duchowe, jak materialne, według całej swej substancji z nicości zostały stworzone przez Boga.

Katechezy Jana Pawła II, *Bóg powołuje z nicości do istnienia świat i człowieka*

[w:] Apostoł, [dostęp 30 marca 2013], dostępny w Internecie:

<http://www.apostol.pl/janpawelii/katechezy/bog-ojciec/bog-powoluje-z-nicości-do-istnienia-świat-i-człowieka>

A oto bardzo piękny tekst z Księgi Mądrości, wielbiący Boga, który z miłości stworzył świat i podtrzymuje go w istnieniu:

MÓW
PANIE

Miłujesz bowiem wszystkie stworzenia, niczym się nie brzydzisz, co uczyniłeś, bo gdybyś miał coś w nienawiści, nie byłbyś tego uczynił. Jakżeby coś trwać mogło, gdybyś Ty tego nie chciał? Jak by się zachowało, czego byś nie wezwał? Oszczędzasz wszystko, bo to wszystko Twoje, Panie, miłośniku życia!

(Mdr 11, 24-26)

1. Bóg stwarza

Załącznik 1 Starożytne teksty na temat stworzenia świata

Grupa I Egipski mit o stworzeniu świata...

Na początku wszystko pokrywały czarne wody Nun, wszędzie panowała cisza i ciemność. Nagle z głębin wyłoniły się pączki lotosu oraz mała wysepka. Wkrótce lotos rozwinął płatki i zapłonął żółtym światłem. Wewnątrz kwiatu znajdował się mały, już całkiem ukształtowany bóg-stwórca (Atum-Re), zasiadający wśród jasności i spowity słodkim zapachem. Zmienił się on w cudownego ptaka-Feniksa i wleciał ponad wysepkę, uformowaną na kształt piramidy. Wylądował na jej szczycie, rozpostarł czerwono-żółte skrzydła, po czym wydał głośny okrzyk, który odbił się echem wśród ciszy. Atum-Re poczuł się samotny i z części siebie stworzył syna o imieniu Szu – boga powietrza oraz córkę lwiogłową Tefnut – boginię mgły i wilgoci. Atum-Re spojrzął na swe dziwi i poczuł wielką dumę, Szu i Tefnut poczęli syna Geba – boga ziemi oraz córkę Nut – boginię niebios. Geb i Nut opiekowali się sobą nawzajem i dali życie czworga dzieciom. Pierwszym z nich był szlachetny i piękny Ozyrys, po nim zaś jego brat – Set. Następnie Nut zrobiła dwie córki – odważną czarodziejkę Izydę oraz jej czułą i troskliwą siostrę – Neftydę. Dzieci te, w przeciwieństwie do swych przodków, mieszkały na ziemi, dając początki wielu bogów i bogiń. Wreszcie Atum-Re rozkazał baraniogłowemu Chnumowi, aby przyniósł koło garncarskie i na nim ulepił z gliny człowieka. Tchnąwszy życie w swoje nowe dzieło Atum-Re postanowił podarować mu jakiś kraj, stworzył więc Egipt. Na wzór rzeki Nu, z której się wyłonił dał Egipcjowi Nil, któremu cała kraina zawdzięczała życie i dobrobyt...

Mit o stworzeniu świata [w:] Egipt po polsku [dostęp 4 kwietnia 2013], dostępny w Interencje: <http://egiptpopolsku.blogspot.com/p/mity-egipskie.html>

Grupa II Babiloński epos o stworzeniu świata *Enuma Elisz*

I kiedy na górze niebo jeszcze nie było nazwane,
Kiedy na dole ziemia nie miała imienia:⁸
Wtedy Apsu,⁹ pierwotnego prarodzica,
I Muummu¹⁰ – Tiamat¹¹ pramacierzy
wody – były zmieszane ze sobą.
Życia¹² jeszcze nie było, ani zwierza, ani ptaka,
Ani pól, ani lasów,
Ani drzewa się nie utrwaliły, ani sitowie nie było widzialne;
Żaden z bogów jeszcze nie powstał,
Żadne nazwisko nie było nazwane, żadne przeznaczenie przeznaczone:
Aż oto bogowie się urodzili w łonie¹³ zjednoczonych
[wód Apsu i Tiamat].
Powstali naprzód Lahmu i Lahamu¹⁴,
Aż upłynęły czasy...
Narodzili się wtedy Anszar¹⁵ i Kiszar¹⁶,
Aż upłynęły czasy... Wtedy się zjawił
Anu¹⁷, syn ich potężny

8 Imię – byt. Nie miał imienia – nie istniał.

9 Apsu – jest to pierwotny bóg świata; imię jego tłumaczy: Ocean. Właściwie jest to tylko pierścień wody, otaczający chaos czyli otchłań pierwotną – Tiamat. – Apsu uchodzi za małżonka Otchłani – u Greków zwany – Apason.

10 Muummu – znaczy właściwie burzliwość, bezład, chaos; jest to określenie Tiamat. Zarazem jako wydzielone bóstwo – jest on gońcem Apsu i Tiamat – u Greków Moumis.

11 Tiamat – otchłań, woda pierwotna, morze chaotyczne, pramacierz bytu. W Biblii – po prostu Tehom (nieosobista otchłań). U Berozusa Taute lub Tamte – pratorczywo bytu. – Trójca pierwotna: *Apsu–Tiamat–Muummu*.

12 R. Życia – lasów.

13 R. w łonie – Tiamat.

14 Lahmu i Lahamu bogi najpierwsze – w postaci gadzin lub smoków; są to ochrońcy świątyń.

15 Anszar, u gr. Assoros, był pierwotnym imieniem boga Assura, który po zwycięstwie Asyrii stał się głównym bogiem. – Anszar oznacza niebo.

16 Kiszar – jego małżonka – ziemia.

17 Anu po upadku pierwszych bogów – jest głową Panteonu babilońskiego. Jest synem Anszar i Kiszar. – Małżonka jego zowie się Antu. Anu–Bel–Ea stanowią drugą trójcę babilońską. – Anu jest bogiem czysto babilońskim; w czasach asyryjskich – znika.

Grupa III Kosmogonia chaldejska (Bitu ellim)

Dom święty, mieszkanie bogów, w miejscu świętem nie było uczynione;
Żadna trzcina nie kiełkowała, żadne drzewo nie kwitło;
Żaden fundament nie był postawiony, żadna forma cegieł zgotowana,
Żaden dom nie był uczyniony, żadne miasto zbudowane;
Żadne miasto nie było zbudowane, żadne zgromadzenie nie istniało;
Nipur⁵⁸ nie był założony, Ekur⁵⁹ nie był zbudowany;
Erech⁶⁰ nie był założony, E-anna⁶¹ nie była zbudowana;
Ocean nie był stworzony, Eridu⁶² nie była zbudowana –
Domu świętego, mieszkania bogów – miejsce nie było uczynione.
Powszechność krajów była morzem.
Wówczas kiedy to, co było w morzu, leżało w głębi –
Wówczas założona była Eridu, E-sagil⁶³ był zbudowany
E-sagil – gdzie pośrodku Oceanu zamieszkał Marduk –
Babilon był założony, E-sagil wykończony.

On (Marduk) stworzył razem Anunnaków.
Miastu świętemu, siedzibie miłej ich sercom, nadali imię sławne.
Marduk na powierzchni wody...

.....
Stworzył proch i pomieszał go z własną krwią....
Aby dać bogom mieszkanie, w którym serce ich byłoby zadowolone,
Stworzył rodzaj ludzki.
Aruru⁶⁴ stworzyła wraz z nim nasienie ludzkości.
Zwierzęta puszczy, stworzenia żywe – w pustyni stworzył je;
Stworzył Tygrys i Eufrat, w dobrym miejscu je pomiescił –
Dobrym imieniem je nazwał.
Trawę, zarośla, trzciny i las – stworzył je.
Stworzył zieloność sioła –
Okolice, trzciny, krzewy i sitowia –
Krowę dziką z jej dzieckiem, cielęciem dzikiem, owcę z jej dzieckiem,
[jagnięciem w owczarni –
Ogrody i lasy,
Kozła i kozłatko, co skacze – stworzył je.
Marduk Pan na brzegu morza uczynił....
Trzciny i sitowia ustawił –
Stworzył trzciny, stworzył drzewa –
Stworzył fundamenty, stworzył formę cegieł,
Uczynił domy, zbudował miasta,
Zbudował miasta, zgromadził tłumy,
Zbudował Nipur, zbudował Ekur,
Zbudował Erech, zbudował E-anna....

58 Nipur – miasto Bela.

59 Ekur – dom góry, świątynia Bela w Nipur.

60 Erech-Uruk, dziś Warka.

61 E-anna – świątynia Isztar w Erech

62 Eridu – miasto Dobre, dom wody, nad brzegiem morza tj. zatoki Perskiej

63 E-sagil – świątynia Marduka w Babilonie

Grupa IV Mitologia grecka

Narodziny świata

Na początku był Chaos. Któż zdoła powiedzieć dokładnie, co to był Chaos? Niejedni widzieli w nim jakąś istotę boską, ale bez określonego kształtu. Inni – a takich było więcej – mówili, że to wielka otchłań, pełna siły twórczej i boskich nasieni, jakby jedna masa nieuporządkowana, ciężka i ciemna, mieszanina ziemi, wody, ognia i powietrza. Z tej napełnionej otchłani, kryjącej w sobie wszystkie zarodki przyszłego świata, wyłoniły się dwa potężne bóstwa, pierwsza królewska para bogów: Uranos – Niebo i Gaja – Ziemia. Oni dali początek wielu pokoleniom bogów.

Z ich małżeńskiego związku wyszedł wielki ród tytanów, wśród których najstarszy był Okeanos, bóg potężnej rzeki, co szerokim, błękitnym kręgiem opływała całą ziemię dokoła. Młodszym rodzeństwem tytanów byli kiklopowie (cyklopi) i hekatonchejrowie – sturęcy. Cyklopi, potwornego wzrostu, o dzikim wyglądzie, mieli jedno oko w środku czoła, a hekatonchejrowie o stu rękach przerażali swą siłą niezłomną. Uranos nie był zadowolony z tego potomstwa, które było szkaradne lub okrutne. Wszyscy oni napełniali go strachem i odrazą. Nie spodziewając się po nich ani wdzięczności, ani poszanowania swej władzy ojcowskiej, strącił ich w bezdenne czeluści Tartaru. Stamtąd nie było już powrotu. Tartar rozciągał się tak głęboko pod ziemią, jak wysoko ponad nią rozciąga się niebo. Kowadło z brązu, rzucone z wysokości nieba, leciałoby dziewięć dni i dziewięć nocy, zanim dosięgłoby powierzchni ziemi¹. Podobnie długo, a może jeszcze dłużej wędrowałoby owo kowadło do głębin Tartaru; gdzie panuje noc potrójne. Ktoś, kto by tam wszedł, nie zdołałby przez rok cały dojść do ostatecznych granic tego bezmiaru ciemności. Ów zabłąkany podróżny pielgrzymowałby bez przerwy, unoszony gwałtownym wichrem podziemnych huraganów. Wieść niesie, że gdzieś pośrodku tych straszliwych mroków stoi smutne dworzyszczce Nocy, otoczone nieprzeniknionymi chmurami.

Gaja słyszała jęk potępionych tytanów dobywających się z przepastnych wnętrzości ziemi. Znienawidziła wyrodnego ojca i zaczęła knuć spisek przeciw jego władzy bezwzględnej. Namowom matki uległ najmłodszy z tytanów – Kronos, dotychczas nie pozbawiony wolności. Uzbrojony w stalowy sierp, zaczął się na Uranosa, okaleczył go haniebnie i strącił ze świetlistego tronu niebios. Z krwi, która wyciekła z rany powalonego boga, zrodziły się trzy straszne boginie zemsty, Erynie, o włosach węzowych. Uranos, ukryty w głębinach nieba, zeszedł z widowni dziejów boskich.

Razem z bogami rodził się świat. Nad ziemią, która jako łąd stały wydobywała się z chaosu, świeciło młode słońce, a z chmur spadały deszcze obfite. Podniosły się pierwsze lasy i ziemię przykryła wielka, szumiąca puszcza. Po nieznanach wzgórzach błędziły rzadkie zwierzęta. Zwolna rzeczy zaczęły przybierać znajome kształty. Źródła znalazły swe groty, a jeziora wygodne kotliny; góry śnieżnym grzebieniem zarysowały się na jasnym niebie. Gwiazdy lśniły w ciemnych przestworzach nocy, a kiedy one bladły, ptaki wydzwaniały jutrzence swą pierwszą pieśń powitalną. [...]

Grupa V Pierwszy opis stworzenia świata

Na początku Bóg stworzył niebo i ziemię. Ziemia zaś była bezładem i pustkowiem: ciemność była nad powierzchnią bezmiaru wód, a Duch Boży unosił się nad wodami.

Wtedy Bóg rzekł: Niechaj się stanie światłość! I stała się światłość. Bóg widząc, że światłość jest dobra, oddzielił ją od ciemności. I nazwał Bóg światłość dniem, a ciemność nazwał nocą. I tak upłynął wieczór i poranek – dzień pierwszy.

A potem Bóg rzekł: Niechaj powstanie sklepienie w środku wód i niechaj ono oddzieli jedne wody od drugich! Uczyniwszy to sklepienie, Bóg oddzielił wody pod sklepieniem od wód ponad sklepieniem; a gdy tak się stało, Bóg nazwał to sklepienie niebem. I tak upłynął wieczór i poranek – dzień drugi.

A potem Bóg rzekł: Niechaj zbiorą się wody spod nieba w jedno miejsce i niech się ukazuje powierzchnia sucha! A gdy tak się stało, Bóg nazwał tę suchą powierzchnię ziemią, a zbiorowisko wód nazwał morzem.

A potem Bóg rzekł: Niechaj powstaną ciała niebieskie, świecące na sklepieniu nieba, aby oddzielały dzień od nocy, aby wyznaczały pory roku, dni i lata; aby były ciałami jaśniejszymi na sklepieniu nieba i aby świeciły nad ziemią. I stało się tak. Bóg uczynił dwa duże ciała jaśniejsze: większe, aby rządziło dniem, i mniejsze, aby rządziło nocą, oraz gwiazdy. I umieścił je Bóg na sklepieniu nieba, aby świeciły nad ziemią; aby rządziły dniem i nocą i oddzielały światłość od ciemności. A widział Bóg, że były dobre. I tak upłynął wieczór i poranek – dzień czwarty.

Potem Bóg rzekł: Niechaj się zaroją wody od roju istot żywych, a ptactwo niechaj lata nad ziemią, pod sklepieniem nieba! Tak stworzył Bóg wielkie potwory morskie i wszelkiego rodzaju pływające istoty żywe, którymi zaroily się wody, oraz wszelkie ptactwo skrzydlate różnego rodzaju. Bóg widząc, że były dobre, pobłogosławił je tymi słowami: Bądźcie płodne i mnożcie się, abyście zapełniały wody morskie, a ptactwo niechaj się rozmnaża na ziemi. I tak upłynął wieczór i poranek – dzień piąty.

Potem Bóg rzekł: «Niechaj ziemia wyda istoty żywe różnego rodzaju: bydło, zwierzęta pełzające i dzikie zwierzęta według ich rodzajów!» I stało się tak. Bóg uczynił różne rodzaje dzikich zwierząt, bydła i wszelkich zwierząt pełzających po ziemi. I widział Bóg, że były dobre. A wreszcie rzekł Bóg: «Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi!» Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę. Po czym Bóg im błogosławił, mówiąc do nich: «Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną; abyście panowali nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi.»

I rzekł Bóg: Oto wam daję wszelką roślinę przynoszącą ziarno po całej ziemi i wszelkie drzewo, którego owoc ma w sobie nasienie: dla was będą one pokarmem. A dla wszelkiego zwierzęcia polnego i dla wszelkiego ptactwa w powietrzu, i dla wszystkiego, co się porusza po ziemi i ma w sobie pierwiastek życia, będzie pokarmem wszelka trawa zielona. I stało się tak. A Bóg widział, że wszystko, co uczynił, było bardzo dobre. I tak upłynął wieczór i poranek – dzień szósty.

W ten sposób zostały ukończone niebo i ziemia oraz wszystkie jej zastępy [stworzeń]. A gdy Bóg ukończył w dniu szóstym swe dzieło, nad którym pracował, odpoczął dnia siódmego po całym swym trudzie, jaki podjął. Wtedy Bóg pobłogosławił ów siódmy dzień i uczynił go świętym; w tym bowiem dniu odpoczął po całej swej pracy, którą wykonał stwarzając. Oto są dzieje początków po stworzeniu nieba i ziemi.

Rdz 1, 1-2, 4a

w tłumaczeniu Biblii Tysiąclecia

Grupa VI Drugi opis stworzenia świata

Gdy Pan Bóg uczynił ziemię i niebo, nie było jeszcze żadnego krzewu polnego na ziemi, ani żadna trawa polna jeszcze nie weszła – bo Pan Bóg nie zsyłał deszczu na ziemię i nie było człowieka, który by uprawiał ziemię i rów kopał w ziemi, aby w ten sposób nawadniać całą powierzchnię gleby – wtedy to Pan Bóg ulepił człowieka z prochu ziemi i tchnął w jego nozdrza tchnienie życia, wskutek czego stał się człowiek istotą żywą.

A zasadziwszy ogród w Eden na wschodzie, Pan Bóg umieścił tam człowieka, którego ulepił. Na rozkaz Pana Boga wyrosły z gleby wszelkie drzewa miłe z wyglądu i smaczny owoc rodzące oraz drzewo życia w środku tego ogrodu i drzewo poznania dobra i zła.

Z Edenu zaś wypływała rzeka, aby nawadniać ów ogród, i stamtąd się rozdzielała, dając początek czterem rzekom. Nazwa pierwszej – Pizon; jest to ta, która okrąży cały kraj Chawila, gdzie się znajduje złoto. A złoto owej krainy jest znakomite; tam jest także wonna żywica i kamień czerwony. Nazwa drugiej rzeki – Gichon; okrąży ona cały kraj – Kusz. Nazwa rzeki trzeciej – Chiddekel; płynie ona na wschód od Aszszuru. Rzeka czwarta – to Perat. Pan Bóg wziął zatem człowieka i umieścił go w ogrodzie Eden, aby uprawiał go i doglądał. A przy tym Pan Bóg dał człowiekowi taki rozkaz: «Z wszelkiego drzewa tego ogrodu możesz spożywać według upodobania; ale z drzewa poznania dobra i zła nie wolno ci jeść, bo gdy z niego spożyjesz, niechybnie umrzesz».

Potem Pan Bóg rzekł: «Nie jest dobrze, żeby mężczyzna był sam, uczynię mu zatem odpowiednią dla niego pomoc». Ulepiwszy z gleby wszelkie zwierzęta lądowe i wszelkie ptaki powietrzne, Pan Bóg przyprowadził je do mężczyzny, aby przekonać się, jaką on da im nazwę. Każde jednak zwierzę, które określił mężczyzna, otrzymało nazwę istota żywa. I tak mężczyzna dał nazwy wszelkiemu bydłu, ptakom powietrznym i wszelkiemu zwierzęciu polnemu, ale nie znalazła się pomoc odpowiednia dla mężczyzny. Wtedy to Pan sprawił, że mężczyzna pogrążył się w głębokim śnie, i gdy spał wyjął jedno z jego żeber, a miejsce to zapełnił ciałem. Po czym Pan Bóg z żeber, które wyjął z mężczyzny, zbudował niewiastę. A gdy ją przyprowadził do mężczyzny, mężczyzna powiedział: «Ta dopiero jest kością z moich kości i ciałem z mego ciała! Ta będzie się zwała niewiastą, bo ta z mężczyzny została wzięta». Dlatego to mężczyzna opuszcza ojca swego i matkę swoją i łączy się ze swą żoną tak ściśle, że stają się jednym ciałem. Choć mężczyzna i jego żona byli nadzy, nie odczuwali wobec siebie wstydu.

Rdz 2, 4b-25

w tłumaczeniu Biblii Tysiąclecia

Załącznik 2

Tabela do podsumowania pracy z tekstami

Tekst o stworzeniu	Pierwotny czynnik twórczy (Stwórca)	Jak powstał świat?	Powstanie życia na ziemi (co powstało?)	Jak powstał człowiek?
Teksty sumeryjskie				
Mitologia egipska				
Mitologia grecka				
Teoria naukowa				
Pierwszy opis biblijny				
Drugi opis biblijny				
Katechizm Kościoła Katolickiego				

Załącznik 3 KKK o stworzeniu świata

KKK 283 Zagadnienie początków świata i człowieka jest przedmiotem licznych poszukiwań naukowych, które wspaniale wzbogaciły naszą wiedzę o wieku i wymiarach wszechświata, o powstawaniu form żywych, o pojawieniu się człowieka. Odkrycia te skłaniają nas do coraz głębszego podziwu dla wielkości Stwórcy, do dziękczynienia za wszystkie Jego dzieła oraz za rozum i mądrość, jakich udziela On uczonym i badaczom. Mogą oni powiedzieć za Salomonem: „On mi dał bezbłędną znajomość rzeczy: poznać budowę świata i siły żywiołów... pouczyła mnie bowiem Mądrość – sprawczyni wszystkiego” (Mdr 7, 17-21).

KKK 290 „Na początku Bóg stworzył niebo i ziemię” (Rdz 1, 1). W tych pierwszych słowach Pisma świętego są zawarte trzy stwierdzenia: wieczny Bóg dał początek temu wszystkiemu, co istnieje poza Nim; tylko On jest Stwórcą (czasownik „stwarzać” - w języku hebrajskim bara – ma zawsze jako podmiot Boga). Całość tego, co istnieje (wyrażona formułą „niebo i ziemia”), zależy od Tego, kto daje jej istnienie.

KKK 292 Stwórcze działanie Syna i Ducha Świętego zapowiadane w Starym Testamencie, a objawione w Nowym Przymierzu, nierozdzielnie zespolone z działaniem Ojca, jest jasno potwierdzone przez regułę wiary Kościoła: „Istnieje tylko jeden Bóg... On jest Ojcem, jest Bogiem, Stwórcą, Sprawcą, Porządkującym. On uczynił wszystko przez siebie samego, to znaczy przez swoje Słowo i przez swoją Mądrość”, „przez Syna i Ducha”, którzy są jakby „Jego rękami”. Stworzenie jest wspólnym dziełem Trójcy Świętej.

KKK 293 Podstawowa prawda, której Pismo święte i Tradycja nie przestają nauczać i wysławiać, głosi, że „świat został stworzony dla chwały Bożej”. Bóg stworzył wszystko - wyjaśnia św. Bonawentura – „nie po to, by powiększyć chwałę, ale by ją ukazać i udzielić jej”. Jedynym powodem, dla którego Bóg stwarza, jest Jego miłość i dobroć: „Kluczem miłości otworzył swoją dłoń, by dokonać dzieła stworzenia”. Sobór Watykański I wyjaśnia:

Jedyny i prawdziwy Bóg, w swojej dobroci i swojej wszechmocną potęgą, nie dla powiększenia lub osiągnięcia własnego szczęścia, ale dla objawienia swojej doskonałości przez dobra, jakich udziela stworzeniom, całkowicie wolną decyzją, od początku czasu, stworzył z nicości dwa rodzaje stworzeń: stworzenia duchowe i materialne.

KKK 296 Wierzymy, że Bóg, aby stwarzać, nie potrzebuje niczego istniejącego wcześniej ani żadnej pomocy. Stworzenie nie jest także konieczną emanacją substancji Bożej. Bóg stwarza w sposób wolny „z niczego”; Cóż nadzwyczajnego byłoby w tym, gdyby Bóg wyprowadził świat z istniejącej już wcześniej materii? Ludzki twórca, gdy otrzyma materiał, robi z niego wszystko, co zechce. Tymczasem moc Boga okazuje się właśnie w tym, że wychodzi On od nicości, by uczynić wszystko, co zechce.

KKK 301 Po stworzeniu Bóg nie pozostawia stworzenia samemu sobie. Nie tylko daje mu byt i istnienie, ale w każdej chwili podtrzymuje je w istnieniu, pozwala mu działać i prowadzi je do jego celu. Uznanie tej pełnej zależności od Stwórcy jest źródłem mądrości i wolności, radości i ufności:

Miłujesz bowiem wszystkie stworzenia, niczym się nie brzydzisz, co uczyniłeś, bo gdybyś miał coś w nienawiści, byłbyś tego nie uczynił. Jakżeby coś trwać mogło, gdybyś Ty tego nie chciał? Jak by się zachowało, czego byś nie wezwał? Oszczędzasz wszystko, bo to wszystko Twoje, Panie, miłośniku życia! (Mdr 11, 24-26).

KKK 337 Bóg sam stworzył świat widzialny w całym jego bogactwie, jego różnorodności i porządku. Pismo święte przedstawia symbolicznie dzieło Stwórcy jako ciąg sześciu dni Boskiej „pracy”, która kończy się „odpoczynkiem” siódmego dnia (Rdz 1, 1-2,4). Na temat stworzenia Pismo święte naucza prawd objawionych przez Boga dla naszego zbawienia; pozwalają one „poznawać najgłębszą naturę całego stworzenia, jego wartość i przeznaczenie do chwały Bożej”.

KKK 342 Hierarchia stworzeń jest wyrażona przez porządek „sześciu dni”, który przechodzi od tego, co mniej doskonałe, do tego, co bardziej doskonałe. Bóg kocha wszystkie swoje stworzenia, troszczy się o wszystkie, nawet o wróble. Niemniej Jezus mówi: „Jesteście ważniejsi niż wiele wróbli” (Łk 12, 7), a także: „O ileż ważniejszy jest człowiek niż owca!” (Mt 12, 12).

KKK 343 Człowiek jest szczytem dzieła stworzenia. Opis natchniony wyraża tę prawdę, wyraźnie oddzielając stworzenie człowieka od stworzenia innych stworzeń.

KKK 355 „Stworzył Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył” (Rdz 1, 27). Człowiek zajmuje wyjątkowe miejsce w stworzeniu: został on stworzony „na obraz Boży” (I); w swojej własnej naturze jednoczy świat duchowy i świat materialny (II); jest stworzony jako „mężczyzna i kobieta” (III); Bóg obdarzył go swoją przyjaźnią (IV).

Załącznik 4

Stephen Hawking: Wielki Wybuch nie potrzebował Boga

– Nasz wszechświat nie potrzebował żadnej boskiej interwencji, by zaistnieć – powiedział w Kalifornijskim Instytucie Technologii Stephen Hawking, sławny brytyjski kosmolog i astrofizyk.

Na spotkanie z Hawkingiem chętni ustawiali się w kolejki jeszcze poprzedniego dnia. Znalazła się nawet osoba, która była w stanie kupić bilet na wykład za 1000 dolarów.

Hawking zaczął prelekcję od wyrecytowania afrykańskiego mitu i szybko przeszedł do poważniejszych pytań takich jak: „dlaczego tu jesteśmy?”

Naukowiec zaznaczył, że nadal wiele osób szuka boskiej obecności w teoriach fizyków. – Co robił Bóg przed stworzeniem? Może przygotowywał piekło dla ludzi, którzy zadają takie pytania? – pytał kosmolog.

Naukowiec zauważył, że w 1980 roku, gdy zapoczątkował dyskusję nad wiekiem wszechświata, papież Jan Paweł II upomniał uczonych przed badaniem momentu stworzenia życia, bo jest ono święte. – Cieszę się, że nie trafiłem do inkwizycji – zażartował.

– Musimy kontynuować eksplorację kosmosu dla przyszłości ludzkości – powiedział niepełnosprawny badacz. – Nie przetrwamy następnego 1000 lat bez ucieczki z naszej planety – dodał.

[dostęp 5 maja 2013], dostępny w Internecie:
<http://wiadomosci.onet.pl/nauka/stephen-hawking-wielki-wybuch-nie-potrzebowal-boga,1,5471914,wiadomosc.html>